

Prof. dr hab. Sławomir I. Bukowski, prof. zw.

Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny

im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu

Wydział Ekonomiczny

Katedra Biznesu i Finansów Międzynarodowych

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Justyny Sikory pt. „Reforma systemu koordynacji polityk budżetowych w strefie euro” (Warszawa 2016), przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Leokadii Oręziak, prof. zw.

A. Ocena problemu badawczego, tezy badawczej i hipotez badawczych, metod badawczych

Recenzowana praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, listy skrótów, spisu tabel i wykresów, bibliografii, (łącznie 330 stron). Z uwagi na temat, problem badawczy, zastosowane metody badawcze pracę kwalifikuję do dyscypliny „ekonomia”.

Przedmiotem badań doktorantki jest reforma systemu koordynacji polityk budżetowych w strefie euro.

Temat pracy został właściwie sformułowany.

Doktorantka sformułowała cel badawczy następująco: „Celem badawczym rozprawy jest dokonanie krytycznej oceny zasad funkcjonowania strefy euro oraz reform w obszarze koordynacji polityk budżetowych, które zostały wprowadzone w następstwie kryzysu zapoczątkowanego w 2007 roku. Rozprawa powinna przyczynić się do zidentyfikowania głównych problemów strukturalnych strefy euro oraz możliwych kierunków dalszych reform (w tym unii budżetowej), które zabezpieczyłyby państwa członkowskie przed narastaniem zadłużenia publicznego oraz nierównowag makroekonomicznych.”(s. 6). Ogólnie rzecz

biorąc, cel jest poprawnie sformułowany, ale przed słowami „oceny zasad...” powinno się dodać “analizy i ..). Przecież ocena następuje po uzyskaniu rezultatów w drodze analizy. Warto też zwrócić uwagę na to, że w latach 2007-2012 mieliśmy do czynienia z recesją gospodarczą, na którą nałożył się szok ekonomiczny w postaci kryzysu finansowego, którego pierwotne źródła leżały na rynku nieruchomości w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Następnie, konsekwencją recesji i kryzysu finansowego oraz kilku innych przyczyn były kryzysy fiskalne w niektórych krajach Unii Europejskiej, w tym obszarze euro. Recenzent pisał o tym m.in. w pracach: S.I. Bukowski, *Economic and Monetary Union – Current Fiscal Disturbances and the Future*, “International Advances in Economic Research” An official Publication of the International Atlantic Economic Society. Special Issue “The Greek Financial Crisis”, Guest Editor: Nicholas Apergis, Volume 17, Number 3 (2011), ss. 274-287; S.I. Bukowski, *Economic Crisis or the Crisis of Economics*, [w:] J. Sepp, D. Frear (eds), *The Economy and Economics after Crisis*, BWV Berliner Wissenschafts-Verlag, Berlin 2011, ss. 29-42; S.I. Bukowski, *Globalna recesja czy kryzys ekonomii?*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica” nr 248 – „Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki a bezrobocie”, Łódź 2011, ss. 23-38. Doktorantka powinna też „zajrzeć” do bardzo ważnej naukowo pracy: R. Barczyk, K. Konopczak, M. Lubiński, K. Marczewski, *Synchronizacja wahań koniunkturalnych. Mechanizmy i konsekwencje*, Wydawnicwo UE Poznań, Poznań 2010. Piszę o tym, bowiem w następnych częściach pracy doktorantka posługuje się nieprecyzyjnie terminem kryzys. Jednym z kluczowych problemów, który powinien zostać wyjaśniony na początku pracy jest relacja: recesja- szok ekonomiczny- kryzys fiskalny.

Doktorantka poprawnie sformułowała tezę pracy: „Kryzys finansów publicznych występujący w państwach członkowskich strefy euro ma podłoże systemowe i wynika z konstrukcji strefy euro – stworzenia unii monetarnej bez centralnej polityki budżetowej. Reformy systemu koordynacji polityk budżetowych wprowadzone w latach 2010-2013

charakteryzują się wieloma słabościami i są niewystarczające, by skutecznie oddziaływać na państwa członkowskie strefy euro w celu ograniczenia narastania zadłużenia publicznego.” (s. 6). W tym miejscu mam jedno zastrzeżenie, warto chyba posługiwać się szerszym pojęciem-polityka fiskalna, a nie budżetowa. Pojęcie to semantycznie lepiej koresponduje z pojęciem federalizm fiskalny, o którym autorka pisze w dalszej części pracy.

B. Konstrukcja pracy i ocena merytoryczna oraz formalna treści pracy

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów. Struktura pracy jest logiczna. Doktorantka rozpoczyna pracę dwoma rozdziałami teoretycznymi. A następnie przechodzi w kolejnych rozdziałach do analizy empirycznej. Taki układ pracy jest przejrzysty.

Rozdział pierwszy pt. „Finanse publiczne jako element polityki gospodarczej”

obejmuje zagadnienia funkcji finansów publicznych w gospodarce, polityki budżetowej i jej narzędzi, długu publicznego, federalizmu fiskalnego. Rozdział jest całkiem udany. Na uwagę zasługuje dobra prezentacja federalizmu fiskalnego w Stanach Zjednoczonych Ameryki i w Republice Federalnej Niemiec. Doktorantka dobrze „porusza się w teorii ekonomii” i zaprezentowała w tym rozdziale główne stanowiska dotyczące finansów publicznych i polityki gospodarczej w teorii ekonomii głównego nurtu.

Uwagi do rozdziału I:

- s. 21 Pisząc o poglądach P. Krugmana, warto byłoby przytoczyć poglądy oponentów z innych szkół ekonomii.
- podrozdział 1.3.2 – zabrakło odwołania się do wyników badań nad niekeynesowskimi zachowaniami gospodarki (Gavazzi, M. Pagano, S. Gupta, B. Clements, E. Baldacci i C. Mulas-Grandos, A. Rzońca i inni).
- w części dotyczącej federalizmu fiskalnego zabrakło odwołania do pracy: S. Bukowski, Political Integration and Fiscal Federalism in the American Dollar Area and the Eurozone,

[w:] W. Bieńkowski, J. Brada, M. Radło, Reaganomics Goes Global. What Can the EU, Russia and Other Transition Countries Learn from the USA?, Palgrave Macmillan, New York, London 2006, ss. 205-216.

W rozdziale drugim pt. „Polityka budżetowa w procesie integracji gospodarczej i walutowej w Europie” doktorantka podjęła próbę analizy w procesie europejskiej integracji gospodarczej. Rozdział jest poprawnie skonstruowany.

Uwagi do rozdziału II:

- problem korzyści i kosztów uczestnictwa w unii ekonomicznej i monetarnej został potraktowany zdawkowo, a przecież problem federalizmu fiskalnego i polityki fiskalnej pojawia się w kontekście strat stabilizacyjnych, szoków asymetrycznych itd.;
- podrozdział 2.3 – za dużo historii powszechnie znanej; ta część nie jest zbyt istotna z punktu widzenia przedmiotu badań w pracy;
- w rozważaniach o federalizmie fiskalnym w unii monetarnej nie wzięto pod uwagę wielu ważnych stanowisk, jak np. R. Mundella;
- doktorantka nie ustosunkowała się do tzw. „Konsensusu Brukselsko-Frankfurcki” (*Brussels-Frankfurt Consensus*)¹, a przecież była to ważna koncepcja i ważny głos w dyskusji naukowej nt. funkcjonowania obszaru euro.
- ‘Podsumowanie’ – tekst niezbyt precyzyjny i nasuwa się pytanie: a co z tą polityką fiskalną?

W rozdziale trzecim pt. „Wpływ kryzysu gospodarczego na sytuację gospodarczą i stan finansów publicznych państw strefy euro- podjęte działania antykryzysowe” doktorantka analizuje sytuację makroekonomiczną oraz zjawiska w obszarze finansów, konkurencyjność gospodarek tego obszaru, główne przyczyny kryzysu oraz podjęte działania antykryzysowe w krajach obszaru euro.

¹ W 2003 roku niezależna grupa ekonomistów utworzona z inicjatywy Prezydenta Komisji Europejskiej przygotowała raport „An Agenda for Growing Europe”, który zawierał koncepcje reform w UE i krajach członkowskich, które powinny zapewnić wzrost gospodarczy, wzrost konkurencyjności. Główna idea tego raportu nazwana została „Konsensusem Brukselsko-Frankfurckim”. Zob. Sapiro A., Aghion P., Bertola G., Hellwig M., Pisani-Ferry J., Rosati D., Viñals J., Wallace H., Buti M., Nava M., Smith P.M., 2003.

Uwagi do rozdziału III:

- sądzę, że lepiej byłoby, gdyby na początku rozdziału doktorantka sformułowała pewne hipotezy, a następnie je zweryfikowała, to uczyniłoby rozdział bardziej przejrzystym;
- Doktorantka nie uwzględniła wśród przyczyn głębokości recesji i kryzysu fiskalnego problemu elastyczności/sztywności rynków, w tym rynku pracy;
- należało również wskazać, że większość tzw. „pomocy” dla Grecji jest przeznaczona na spłatę zadłużenia wobec banków niemieckich, francuskich, brytyjskich, włoskich i innych (Niemcy stanęli wobec alternatywy- „pomoc” Grecji albo w perspektywie pomoc własnym bankom- wierzycielom Grecji).

Rozdział czwarty pt. „ Reformy w obszarze koordynacji polityk budżetowych państw strefy euro wprowadzone w latach 2010-2013” został poświęcony prezentacji i analizie oraz ocenie głównych reform w obszarze koordynacji polityk budżetowych wprowadzonych w latach 2010-2013.

Uwagi do rozdziału IV:

- jak się mają poglądy P. De Grauwe dotyczące unii politycznej do „Konsensusu Brukselsko-Frankfurckiego”?
- s. 209 – warto byłoby odnieść się do obaw dotyczących przyjęcia Paktu Fiskalnego z punktu widzenia teorii i wyników badań empirycznych dotyczących niekeynsofskich zachowań gospodarki.

Poza tym rozdział jest interesujący i wskazuje na dużą pracę, jaką włożyła doktorantka w analizę problematyki instytucjonalnej.

Rozdział piąty pt. „ Determinanty przyszłego kształtu strefy euro-reformy w kierunku unii budżetowej” dotyczy przyszłości obszaru euro. Autorka przytacza tu wiele argumentów za unią budżetową , za federalizmem fiskalnym.

Uwagi do rozdziału V:

- Generalna uwaga- są argumenty przeciw federalizmowi, formułowane nie tylko przez R. Mundella, ale również przez wielu innych ekonomistów. Szkoda, że tych głosów w dyskusji nie przytoczono.

Interesująca jest treść podrozdziału 5.1.5 o zasadach wyjścia ze strefy euro. Jest to niezwykle aktualne w kontekście sytuacji gospodarczej Grecji i Cypru.

C. Wnioski

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, sformułowanego w postaci tezy badawczej. Stanowi również istotny wkład w dyskusję nad problematyką rozwoju i konkurencyjności regionów.

Doktorantka udowodniła tezę badawczą sformułowaną w pracy.

Język pracy jest poprawny i przejrzysty. Odwołania do źródeł i ich wykorzystanie jest poprawne.

Treść rozprawy i zastosowane procedury badawcze, wskazują na obszerną ogólną wiedzę teoretyczną doktorantki i metodologiczną w zakresie ekonomii, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Uwagi krytyczne zawarte w recenzji są istotne w ocenie pracy, ale nie pomniejszają jej walorów naukowych, a jak sądzę mogą być przydatne dla doktorantki w przypadku redagowania pracy dla celów wydawniczych.

Rozprawa w spełnia warunki określone w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (z późniejszymi zmianami) dotyczące rozpraw doktorskich.

Wnioskuje, zatem o dopuszczenie rozprawy doktorskiej mgr Justyny Sikory do publicznej obrony w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Radom, 31 marca 2016 r.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Justyna Sikora', written in a cursive style.